

Symposium liturgiczno - pastoralne w Kamieniu Śląskim

W dniach 4-5 listopada 1996 roku w Centrum Kultury i Nauki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego w Kamieniu Śląskim zorganizowane zostało symposium liturgiczno - pastoralne na temat *Sakramenty inicjacji w liturgii i w praktyce duszpasterskiej*. Organizatorem była Katedra Liturgiki Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego kierowana przez ks. prof. dra hab. Helmuta Jana Sobeczkę. Udział w symposium wzięło około 50 osób z Polski, Niemiec, Austrii i Słowacji. Lokalna prasa zamieściła informację o

¹ Zob. Kongregacja Kultu Bożego. Dekret z dn. 31 maja 1984 r.

zorganizowaniu sympozjum, a także relacje z przebiegu obrad (Nowa Trybuna Opolska 1996, nr 256 s. 3; Gazeta Wyborcza - Gazeta w Opolu 1996, nr 257 s. 2 i nr 259 s. 1).

Otwarcia i wprowadzenia do obrad sympozjum dokonał ks. bp dr Gerard Kusz z Gliwic. W swoim wystąpieniu zauważył widoczny w życiu chrześcijan brak świadomości chrztu i realizacji zadań płynących z przyjęcia tego sakramentu. Stąd też mocno zaakcentował konieczność inicjacji chrzcielnej dzieci, młodzieży i dorosłych. Jednocześnie wskazał na wychowanie do świadomości Kościoła jako wspólnoty przez małe grupy w parafii i nową ewangelizację.

Pierwszą sesję obrad otworzył prof. dr Jan Madey z Paderborn, który przedstawił *Liturgię "Initiationis Christiane" w Ortodoksyjnym Kościele Syryjsko - Antiocheńskim w Niemczech*. Wspólnota Kościoła Syryjsko-Antiocheńskiego w Niemczech gromadzi się w 50 parafiach, licząc 38 tys. wiernych aramejczyków. Około 45 kapłanów i diakonów duszpasterzuje w 25 świątyniach i centrach parafialnych. Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej udzielane są niemowlętom w jednym obrzędzie zgodnie z starochrześcijańską kolejnością. Najpierw chrzest, potem bierzmowanie przez namaszczenie olejem krzyżma (muron), a następnie Eucharystia pod postacią wina. Stosowane są odrębne teksty i obrzędy do chrztu chłopców i dziewczynek. Obrzęd udzielania sakramentów inicjacji składa się z dwóch części: liturgia katechumenów i liturgia neofitów. Prelegent omówił kolejne obrzędy wchodzące w skład tych dwóch części sprawowania sakramentów inicjacji. Liturgia katechumenów zawiera w sobie bardzo wiele symbolicznych znaków, gestów, postaw i słów. Interesująca jest symboliczna postawa patrzenia w kierunku wschodnim przez rodziców i chrzestnych dziecka, co ma wyrażać oczekiwanie na interwencję Chrystusa, który biblijnie jest określany jako "Wschodzące Słońce, które nie zna zachodu". W liturgii neofitów zanurza się przy chrzcie całe dziecko w poświęconej wodzie, a następnie namaszcza się też całe ciało dziecka olejem krzyżma zaczynając od głowy. Eucharystię podaje się pod postacią wina. Tak więc sakramentalne znaki są pełne i bardzo przemawiające dla uczestniczącej wspólnoty wierzących.

Drugi referat wygłosił ks. prof. dr hab. Adam Durak z ATK z Warszawy, który mówił na temat *Możliwości zastosowania "Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych" w przygotowaniu do życia sakramentalnego dzieci i młodzieży*. Referent na samym początku wskazał na potrzebę wytworzenia wspólnoty, do której powinni należeć wtajemniczający i wtajemniczeni. Następnie przedstawił sytuację życiową wtajemniczanej młodzieży, którą często dotyka kryzys wiary, niezrozumienie chrześcijańskiej wspólnoty, a nawet brak doświadczenia tej wspólnoty. Dlatego dalej zauważył, że konieczne jest uczenie się przez młodzież bycia chrześcijaninem. Według

prelegenta domaga się to wytworzenia wspólnoty inicjacyjnej, integralnej katechezy oraz modlitwy połączonej z liturgicznymi obrzędami. Jeżeli to będzie realizowane, to sam Bóg dokonuje wtajemniczenia w ramach zbudowanej wspólnoty, która może przeżyć to wtajemniczenie, aby potem wtajemniczać innych. Owocem takiego działania powinno być życie słowem Bożym, ożywienie świadomości chrzcielnej i pełne nadziei skierowanie ku przyszłości. Wykorzystanie *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* w przygotowaniu do życia sakramentalnego dzieci i młodzieży jest zadaniem niełatwym, bardzo odpowiedzialnym i delikatnym. Umiejętne wykorzystanie struktur duchowych wtajemniczenia domaga się przygotowania mistagogów do tej pracy.

Problematykę związaną z *Sakramentami inicjacji chrześcijańskiej w liturgii Kościoła katolickiego i w zwyczajach ludowych na Słowacji* zaprezentował w trzecim referacie ks. dr Amantius Akimjak (Sp. Hrhov). W swoim wystąpieniu najpierw przedstawił różne problemy związane z wydaniem kolejnych ksiąg liturgicznych dla przyjmowania sakramentów inicjacji chrześcijańskiej na Słowacji, uwzględniając sytuację za rządów komunistycznych oraz obecną, która jest zupełnie inna od tamtej. Na Słowacji wydano kolejno: *Obrzędy chrztu dzieci* (1976), *Obrzędy bierzmowania* (1976), *Obrzędy I Komunii świętej* (1992), *Mszał do Mszy św. z udziałem dzieci* (1992), *Lekcjonarz do Mszy św. z udziałem dzieci* (1992), *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* (1996). Przygotowaniem do udzielenia sakramentu chrztu są dwie nauki przedchrzcielne dla rodziców i chrzestnych. Na Słowacji był zwyczaj udzielania chrztu na drugi dzień po urodzeniu dziecka, bez udziału matki. Po udzieleniu chrztu dziecko było przynoszone do domu przez chrzestnych, którzy wypowiadali przed rodzicami dziecka zwyczajowe słowa: "Zabraliśmy z domu poganina, a przynieśliśmy wam chrześcijanina. Weźcie go i wychowajcie" Dziś odchodzi się od tego zwyczaju, aby ojciec i matka mogli brać udział w tym obrzędzie. Sakrament bierzmowania udzielano w ramach szkoły podstawowej w klasach od V do VII, poprzedzając go rocznym przygotowaniem. Obecnie przesuwają się wiek udzielania tego sakramentu nawet do 15 roku życia, a także dalej. Przyjął się zwyczaj zostawiania bierzmowanych i ich rodzin w kościele po udzieleniu tego sakramentu na spotkanie z biskupem, które miało dialogowy charakter. Była to jedyna okazja spotkania się wiernych ze swoim biskupem. Pierwszą Komunię św. przyjmowano w klasie trzeciej szkoły podstawowej. Przygotowanie trwało przez dwa lata. Obecnie wraca się do udzielania I Komunii św. w drugiej klasie. Do dziś praktykuje się zwyczaj organizowania procesji z darami, w której dzieci niosą świecę i białą szatę. Także zwyczajowo przystępuje dziecko wspólnie z rodzicami i chrzestnymi do I Komunii świętej. Po uroczystości w kościele organizuje się agapę dla całej wspólnoty pierwszokomunijnej wraz z rodzicami, chrzestnymi i kapłanem. Kończąc swój referat

prelegent zaakcentował to, że o kandydatów do inicjacji chrześcijańskiej trzeba się duszpastersko zatroszczyć, co nie jest łatwe na Słowacji z różnych powodów. Nigdy też nie odmawia się proszącym udzielenia sakramentów inicjacji. Jeżeli pojawiają się jakieś trudności czy problemy, to zaleca się odłożenie udzielenia tych sakramentów na czas późniejszy, tak, aby proszący nie odebrali tego jako karę, ale możliwość lepszego przygotowania się na ich przyjęcie.

Pierwszą sesję obrad zamknął referat ks. prof. dr hab. Jerzego J. Kopecia z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na temat: *Form przygotowania do I Komunii św. w praktyce Kościoła w Polsce*. Referent wskazał na funkcjonujące w Polsce trzy modele przygotowania do I Komunii świętej: tradycyjny, katechetyczno - kerygmaticzny i inicjacyjno - mistagogiczny. Model tradycyjny ukształtował się po Soborze Trydenckim, kiedy zaczęto udzielać I Komunii św. dzieciom w wieku rozeznania, tj. około 10 roku życia. Początkowo rodzice przygotowywali swoje dzieci, a później przejęli to zadanie duszpasterze. Przed przyjęciem I Komunii św. należało zdać katechizm przed duszpasterzem. Czas pierwszego przyjmowania Eucharystii wyznaczono na drugi dzień Zesłania Ducha Świętego, później przesunięto na jedną z niedziel po Wielkanocy. Model katechetyczno - kerygmaticzny funkcjonuje zasadniczo od Soboru Watykańskiego II. Podkreśla się w nim konieczność stworzenia środowiska dla wzrostu wiary dziecka oraz wychowanie eucharystyczne dzieci, które ma przygotować do wewnętrznego przeżycia pierwszego pełnego uczestnictwa we Mszy świętej. Episkopat Polski wydał w 1977 roku *Zalecenia*, w których akcentuje konieczność dobrego przygotowania dzieci i rodziców do przyjęcia Sakramentu Eucharystii i udziału we Mszy świętej. W tym miejscu prelegent omówił funkcjonujące w Polsce katechizmy i podręczniki katechetyczne, które zawierają opracowania dotyczące przygotowania do I Komunii świętej. Szczególną uwagę zwrócił na podręcznik *Bóg z nami*. Trzeci model, inicjacyjno - mistagogiczny, znajduje się w publikacji ks. S. Hartlieba, który praktycznie realizował go w swojej parafii. Ta propozycja została oparta na księdze liturgicznej *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*. Okres przygotowania podzielono na trzy lata powiązane z przeżywaniem roku liturgicznego. Pierwszy rok przygotowania rozpoczyna się od niedzieli Chrystusa Króla i obejmuje katechezy o znaku krzyża. W drugim roku dzieci otrzymują pouczenie o sakramencie pokuty i pojednania. Przystępują do tego sakramentu w okresie Adwentu i drugi raz w okresie Wielkiego Postu. Mocno akcentowany jest w drugim roku obchód Triduum Paschalnego z przyjęciem I Komunii św. w czasie Mszy Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek przy udziale tylko rodziców i chrzestnych. Następnie w okresie Wielkanocnym przez 50 dni odbywa się mistagogiczne pogłębienie przyjęcia Eucharystii. Dalszy ciąg przygotowania eucharystycznego ma miejsce w trzecim roku, który jest okresem mistagogicz-

nego pogłębienia życia Eucharystią. Zakończenie trzyletniego katechumenatu eucharystycznego następuje w okresie Wielkanocnym. Podsumowując swoje wystąpienie referent zauważył, że dzień I Komunii św. jest dla dzieci zbyt przeladowany w przeżycia. Dlatego uważa, że należy te przeżycia podzielić czasowo, co ułatwi dzieciom wewnętrzne zaangażowanie. Podobnie trudnym problemem jest sprawowanie sakramentu pokuty bezpośrednio przed I Komunią św., stąd też należy rozbudować okres przygotowania. Zdaniem prelegenta, zewnętrzny obchód I Komunii św. przerasta duchowe wartości tego dnia, co jest zjawiskiem niekorzystnym dla kształtowania eucharystycznych postaw, tak dla dzieci, jak i ich rodziców. Mając to wszystko na uwadze, ks. prof. Kopec wskazał na potrzebę opracowania instrukcji o charakterze liturgiczno katechetycznym, która mogłaby pomóc duszpasterzom w rozwiązywaniu niektórych trudnych problemów związanych z przygotowaniem i sprawowaniem I Komunii świętej.

W dyskusji na zakończenie I sesji obrad ks. bp Gerard Kusz poparł przygotowanie projektu instrukcji przez uczestników sympozjum, aby potem przedstawić go odpowiedniej Komisji Episkopatu Polski do ostatecznej redakcji. Równocześnie wskazał na potrzebę opracowania dla każdego poziomu nauczania podręczników katechetycznych w oparciu o nowy Katechizm Kościoła Katolickiego. Zaproponował trzy rodzaje podręczników: dla ucznia, dla katechetów i dla rodziców. Ks. prof. Sobeczko nawiązując do pierwszego referatu zauważył, że w Kościele Syryjsko - Antiocheńskim łatwiej zrozumieć i przeżyć obrzędy inicjacji ze względu na pełnię znaków. Wskazał tu szczególnie na znak odradzającej kąpieli przez zanurzenie dziecka i znak namaszczenia całego ciała olejem, który wyraża stan szczęścia człowieka ochrzczonego. Ks. prof. Durak zwrócił uwagę na potrzebę formacji kapłanów w oparciu o księgę *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, co można byłoby czynić np. w ramach konferencji dekanalnych. Ks. dr Cz. Krakowiak, reflektując nad referatem o przygotowaniu do I Komunii św., przytoczył ciekawe zestawienie diecezji, w których wydano już instrukcję związaną z przygotowaniem do I Komunii św. Jak się okazuje, do tej pory tylko w czterech diecezjach (Gdańska 1976, Tarnowska - 1986, Płocka - 1992, Włocławska - 1994) wydano taką instrukcję.

Po południu miała miejsce II sesja obrad, a w jej skład weszły cztery komunikaty. W pierwszym komunikacie ks. mgr Krzysztof Matysek z Uniwersytetu Wiedeńskiego przedstawił *Sakramenty inicjacji w duszpasterstwie i w zwyczajach ludowych w Austrii*. Przygotowanie do sprawowania chrztu odbywa się indywidualnie z rodzicami dziecka w domu rodzinnym. Duszpasterz udaje się do nich, aby w ramach rozmowy przygotować sprawowanie tego sakramentu. Liturgię tego sakramentu sprawuje się w sobotę lub niedzielę, rzadko w

czasie Mszy świętej. Udział bierze tylko rodzina dziecka lub grupy rodzin, jeżeli chrzci się kilka dzieci. Wspólnota parafialna jest wyłączona z udziału w tym obrzędzie. Przygotowanie do I Komunii św. odbywa się w małych grupach, 5-7 dzieci, które prowadzą matki z grona sąsiadów lub z racji zamieszkania na tej samej ulicy. Przez połowę roku szkolnego grupę dzieci prowadzi matka, a następną połowę duszpasterz, który przygotowuje dzieci do sakramentu pokuty. Każdego miesiąca w sali parafialnej miejscowy proboszcz spotyka się z wszystkimi grupami dzieci i ich animatorkami. Przed przyjęciem I Komunii św. sprawowana jest także trzy razy specjalna Msza św. z udziałem dzieci, która staje się także swojego rodzaju skrutinium. Sakrament bierzmowania udzielany jest nie wcześniej niż po 14 roku życia. Przygotowanie w grupach prowadzą duszpasterze, katecheci i asystenci parafialni. Na spotkaniach grupowych często przyjmuje się język młodzieżowy, co powoduje obniżenie poziomu przekazywania treści związanych z tym sakramentem. Bierzmowania udziela się zwykle w maju w okolicach uroczystości Zesłania Ducha Świętego.

Problem *Przygotowania rodziców i chrzestnych do chrztu ich dzieci w praktyce Kościoła w Polsce* zaprezentował w drugim komunikacie ks. dr Eugeniusz Stencel z WSD z Pelplina. W swoim wystąpieniu opierał się na treściach księgi liturgicznej *Obrzędy chrztu dzieci*. Księga ta akcentuje mocno w przygotowaniu do chrztu potrzebę ożywienia i pogłębienia wiary rodziców i chrzestnych. Prelegent wskazał również na konieczność zagwarantowania chrześcijańskiego wychowania dziecka. Jeżeli nie ma takiej gwarancji, należy udzielenie tego sakramentu odłożyć. W skład organizacji przygotowania do chrztu zostały zaliczone: katecheza przed chrztem, nauki rekolekcyjne, homilie wielkopostne, konferencje na spotkaniach z rodzicami w szkole, list duszpasterza skierowany do rodziców i chrzestnych lub do matki oczekującej dziecka oraz spotkania z ojcem i matką oczekującą potomstwa. Do innych sposobów formacji przedchrzcielnej zaliczył: zgłoszenie dziecka do chrztu, cotygodniowa katecheza przedchrzcielna, wizyta w domu rodziców dziecka, przygotowanie duchowe rodziców i chrzestnych, do którego należy m.in. sakrament pokuty.

Trzeci komunikat dotyczył *Śpiewów podczas sakramentów inicjacji*, a przedstawił go ks. mgr Piotr Tarlinski z Uniwersytetu Opolskiego. Na początku zaznaczył, że zgodnie z *Wprowadzeniem Ogólnym do Mszału Rzymskiego* muzyka jest częścią integralną liturgii. Dalej zauważył, że w różnych śpiewnikach zatwierdzonych i uznanych, można znaleźć duży repertuar pieśni śpiewanych podczas Eucharystii, natomiast znacznie skromniejszy przy sprawowaniu chrztu i bierzmowania. Chociaż trzeba w tym miejscu dopowiedzieć, że chrzest i bierzmowanie najczęściej sprawowane są podczas Eucharystii, stąd też repertuar ten się powiększy. Przyznał jednocześnie, że w różnych śpiewnikach można znaleźć wiele piosenek religijnych związanych z sakramentami inicjacji

chrześcijańskiej, ale one nie są zaliczane do śpiewów liturgicznych. Dla wypełnienia pewnej luki w repertuarze śpiewów przy sprawowaniu tych sakramentów, załączył do swojego komunikatu zestaw pieśni, wybranych z dostępnych śpiewników, który może posłużyć jako praktyczna pomoc dla duszpasterzy.

Ostatni komunikat II sesji obrad wygłosiła s. dr Adelajda Sielepin z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, która podzieliła się *Doświadczeniami katechumenalnymi z Krakowa*. Dowiedzieliśmy się, że od 1989 roku działa w Krakowie Instytut Liturgiczny, który powstał z inicjatywy ks. prof. W. Świerzawskiego, obecnego biskupa sandomierskiego. Na bazie tego Instytutu powstał w 1993 roku Ośrodek Katechumenalny dla Archidiecezji Krakowskiej, który ma na celu prowadzenie chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych nieochrzczonych, a także kształcenie katechistów animatorów, którzy będą realizować praktycznie formację katechumenów. Cały proces wtajemniczenia odbywa się w oparciu o księgę *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*. W ramach zajęć w Ośrodku Katechumenalnym omawiane są następujące zagadnienia: jedność sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, rola roku liturgicznego, eklezjalna rola katechumenatu, metodyka pracy katechumenalnej, rola hierarchii Kościoła, konieczność katechumenatu, kształcenie katechistów.

W dyskusji na zakończenie II sesji obrad ks. dr Cz. Krakowiak poddał w wątpliwość sposób doboru matek-animatorów do grup przygotowujących dzieci do I Komunii św. w Austrii. Zaznaczył, że czasem są to osoby przypadkowe i bez formacji, co nie przyniesie pożytku duchowego dzieciom. Odpowiadając na pytanie ks. prof. H. Sobeczki co robią muzycy, aby ubogacić śpiewy o tematyce chrzcielnej i bierzmowaniu? - ks. mgr P. Tarlinski zaznaczył, że repertuar zamieszczony w śpiewnikach nie jest należycie wykorzystany przez duszpasterzy. Dzieje się tak dlatego, że nie ćwiczy się nowych pieśni przed np. niedzielą Mszą świętą. Jednocześnie wskazał, że Archidiecezjalna Komisja Liturgiczna z Lublina przy współpracy muzyków z KUL wydała *Śpiewnik do I Komunii św.*, gdzie zebrano pieśni o tematyce eucharystycznej z dostępnych śpiewników w Polsce.

We wtorek 5 listopada miała miejsce III sesja obrad. Uczestników sympozjum wprowadził do niej abp Jan Martyniak z obrządku bizantyńsko-ukraińskiego w Polsce. W swoim przemówieniu zwrócił uwagę na fakt, że poprzez liturgię nawiązuje się kontakt z sacrum. Po reformie soborowej następują jednak kryzysy w Kościele, gdyż odnowa nie dotknęła sacrum, duchowej strony człowieka, tylko tego, co widzialne i zewnętrzne. Do uczestników przemówił także prorektor Uniwersytetu Opolskiego prof. dr hab. Józef Musielok.

Pierwszy referat wygłosił ks. dr Czesław Krakowiak z KUL na temat: *Katechumenat dzieci w wieku przedszkolnym*. Problematyka tego referatu skoncentrowana została na praktycznej realizacji V rozdz. księgi: *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*. Referent najpierw uzasadnił katechumenat dzieci, a następnie przedstawił stopnie i obrzędy katechumenatu. Praktyczną realizację tego zagadnienia zaprezentował na przykładzie francuskim i niemieckim, gdyż w tych krajach wydano już specjalne *Rytuaty katechumenalne* dla przygotowania dzieci do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. Francuska propozycja dotyczy dzieci w wieku 7-12 lat. Zawiera obrzędy wtajemniczenia rozłożone na cztery etapy w okresie dwóch trzech lat. Niemiecki rytuał obejmuje przygotowaniem dzieci w wieku 6-14 lat i posiada trzy warianty sprawowania sakramentów inicjacji w zależności od wieku dzieci. Opracowano w nim jeden wariant dla dzieci przedszkolnych, drugi dla dzieci przed I Komunią św. i trzeci dla dzieci w wieku 10-14 lat. W zakończeniu referatu ks. Krakowiak zaproponował przygotowanie polskiej wersji rytuału katechumenalnego. Propozycja układu tego rytuału przedstawiona została następująco: chrzest dzieci w wieku przedszkolnym, wtajemniczenie dzieci przed I Komunią św., inicjacja w okresie 12-15 roku życia oraz wtajemniczenie młodzieży ponadpodstawowej. Struktura wtajemniczenia na każdym poziomie mogłaby wyglądać następująco: prośba o chrzest, przyjęcie do katechumenatu, obrzęd wybrania, celebracja sakramentu chrztu, mistagogia.

W drugim referacie ks. prof. dr hab. Helmut J. Sobeczko zadał pytanie: *Czy istnieje optymalny wiek kandydatów do bierzmowania?* Rozpatrywał to zagadnienie nie tylko ze strony pastoralnej, ale przede wszystkim ze strony teologicznej. Zaprezentował również historyczne uwarunkowania przesuwania wieku bierzmowania. Zwrócił uwagę, że do końca XIX wieku kolejność sprawowania sakramentów inicjacji była właściwa, tzn.: chrzest, około 7 roku życia bierzmowanie i między 12-16 rokiem Eucharystia. Dopiero dekrety Papieża Piusa X z początku XX wieku *O częstej Komunii św. i O wczesnej Komunii św.* doprowadziły w praktyce duszpasterskiej do przesunięcia bierzmowania poza czas I Komunii św., a przyspieszyły udzielanie dzieciom Eucharystii. Przedstawiając ten problem od strony historycznej, wskazał na odmienną praktykę pastoralną w różnych krajach Europy. W Hiszpanii bierzmowano niemowlęta zaraz po chrzcie, we Włoszech zaś przed I Komunią św., a Francja przesunęła ten wiek na koniec szkoły podstawowej. Podsumowując wystąpienie wnioskował, aby w nauczaniu akcentować teologiczną wizję jedności inicjacji i kolejności udzielania poszczególnych sakramentów, tak, aby Eucharystia była dopełnieniem i szczytem wtajemniczenia. Zwrócił uwagę również na fakt, że proces wtajemniczenia trwa przez całe życie chrześcijanina i nie kończy się wraz z udzieleniem sakramentów inicjacji.

Przygotowanie katechetyczne do bierzmowania było tematem komunikatu, który wygłosił ks. dr Joachim Gaida z Uniwersytetu Opolskiego. Zastanawiając się nad pastoralną realizacją tego przygotowania mocno zaakcentował konieczność współpracy nauczania religijnego w szkole z katechezą parafialną. Funkcjonujący jeszcze w wielu parafiach model 150 pytań do zdania przed bierzmowaniem nie spełnia oczekiwań dobrego przygotowania do przyjęcia tego sakramentu. Wskazał jednocześnie na wymagania Kościoła, który pragnie, aby powiązано chrzest z Eucharystią, aby młodzież miała okazję uczestnictwa w diakonii parafialnej, czynnego udziału w liturgii, kontakt z ruchami parafialnymi, aby spotkała się ze świadectwem życia chrześcijańskiego. Zaś w tym wszystkim należy pomóc młodzieży, aby umiała to połączyć z działaniem Ducha Świętego.

W następnym komunikacie ks. dr Stefan Cichy z WSD w Katowicach zaprezentował *Nową instrukcję "Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego w życiu Kościoła katowickiego" (17.08.1996)*. Zgodnie z instrukcją parafia jest właściwym miejscem wtajemniczenia chrześcijańskiego. Dalej instrukcja zawiera pastoralne wskazania odnośnie przygotowania i sprawowania sakramentu pokuty i I Komunii świętej. Następnie zajmuje się bierzmowaniem młodzieży w klasie VIII lub pierwszej ponadpodstawowej. Przed sprawowaniem tego sakramentu należy zorganizować triduum dla kandydatów. Samo zaś przygotowanie należy prowadzić w oparciu o publikację: *Otrzymanie Jego moc*.

Problematyką *Stosunku młodzieży do obowiązku niedzielnego uczestnictwa we Mszy św. na przykładzie wypowiedzi maturzystów z Rzeszowa* zajął się ks. mgr.-lic. Marian Czenczek z WSD w Rzeszowie. Przeprowadził badania ankietowe na grupie 400 maturzystów (w tym 200 dziewcząt i 200 chłopców). Przedstawił następnie za pomocą plansz i wykresów procentowe wyniki motywów uczestnictwa w niedzielnej Mszy św., częstotliwość udziału i powody nieuczestniczenia we Mszy świętej.

Ks. mgr Joachim Kobienia, opolski stypendysta na Uniwersytecie w Bamberdze, omówił w następnym komunikacie zagadnienie *Języków narodowych w liturgii sakramentów inicjacji we wrocławskich rytuałach potrydenckich*. Podstawą wprowadzania języków narodowych była troska o lepsze przeżywanie sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. Ponieważ protestanci zaczęli używać w liturgii języków narodowych, dlatego wpłynęło to także na przygotowanie rytuałów w Kościele Katolickim. W rytuale wrocławskim, wydanym w 1682 roku, opracowano obrzędy chrztu w języku ojczystym, zaś rubryki zostały napisane po łacinie. Tekst obrzędu przejęto z Archidiecezji Miśnieńskiej z Budziszyna autorstwa J. Leisentrity. Uzasadniono to w rytuale czynnym udziałem wiernych w obrzędzie oraz głębszym i lepszym przeżywaniem tego sakramentu.

Zagadnienie: *Sakramenty inicjacji w przygotowaniu do II Synodu Plenarnego* zostało przedstawione przez ks. dr Erwina Mateję z Uniwersytetu Opolskiego. Liturgiczna część dokumentu synodalnego została zatytułowana: *Życie liturgiczne w Polsce po Soborze Watykańskim II*. Składa się ona z czterech punktów: natura liturgii, próba oceny poziomu życia liturgicznego, zagadnienia pastoralne i zarządzenia. Na temat sakramentów inicjacji jest mowa w kilku punktach, gdzie słabo zaakcentowano jedność tych sakramentów. Eucharystia została przedstawiona w oderwaniu od chrztu i bierzmowania. W dokumencie przytoczono warunki przyjęcia poszczególnych sakramentów. Przy omawianiu bierzmowania nie podano czasu udzielania tego sakramentu. Wymieniono natomiast negatywne zjawiska pastoralne, jakie obserwuje się przy sprawowaniu tych sakramentów. Wskazano także na potrzebę przywrócenia katechumenatu.

Ostatni komunikat przedstawił ks. dr Rudolf Pierskała z Uniwersytetu Opolskiego, który omówił *Inicjację chrześcijańską w katechizmach*. Ze względu na wielość wydanych i funkcjonujących katechizmów w Kościele powszechnym, a także w naszym Kościele lokalnym w Polsce, w swoim komunikacie ograniczył się do ukazania tej problematyki w oparciu o *Katechizm Kościoła Katolickiego* i wybrane polskie katechizmy i podręczniki katechetyczne dla dzieci w wieku przedszkolnym, w wieku szkolnym oraz dla młodzieży i dorosłych. Podsumowując stwierdził, że niektóre katechizmy i podręczniki katechetyczne powstałe w ostatnich latach prezentują już zagadnienie inicjacji chrześcijańskiej w oparciu o *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* i *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Zasady inicjacji chrześcijańskiej, które w nich zostały przedstawione należałoby przenieść do opracowywanych w przyszłości katechizmów lokalnych i dostosować do poziomu rozwojowego dzieci, młodzieży i dorosłych.

W dyskusji uczestnicy stwierdzili, że nie został rozwiązany problem optymalnego wieku kandydatów do bierzmowania. Rozwiązywanie tego problemu w konkretnych przypadkach pozostawiono roztropności duszpasterskiej biskupów Kościoła lokalnego. Prorektor UO prof. J. Musielok zabierając głos w tej sprawie stwierdził, że należy zostawić młodzieży prawo decydowania o przyjęciu sakramentu bierzmowania, dlatego obniżenie wieku kandydatów mogłoby spotkać się z krytyką Kościoła.

Podsumowując obrady sympozjum, ks. prof. J. J. Kopeć postulował, aby przygotowanie koncepcji inicjacji chrześcijańskiej w Polsce powinno być jednym z zadań Kościoła. Sympozjum liturgiczno - pastoralne służy wymianie informacji, ale powinno też mieć jakiś cel praktyczny. Wskazał w tym miejscu na takie problemy, jak: przygotowanie instrukcji o inicjacji chrześcijańskiej, wypracowanie modelu formacji w ruchach, sugestie pastoralne odnośnie udzielania sakramentów inicjacji w środowiskach patologicznych, np. zakładach karnych

lub poprawczych. Zauważył też, że w materiałach Synodu Plenarnego znajduje się po raz pierwszy uczciwa krytyka sytuacji duszpasterskiej Kościoła w Polsce.

Jako ostatni zabrał głos ks. prof. dr hab. H. J. Sobeczko, dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, który stwierdził, że symposium odniosło swój cel, bo naukowo zaktywizowało środowisko Wydziału. Jednocześnie poszerzyło spojrzenie na problematykę inicjacji, przez konfrontację naszych, krajowych doświadczeń z doświadczeniami innych krajów i Kościołów chrześcijańskich.

ks. R. Pierskała